Milliy sertifikat: huquq — namuna variant javoblari bilan

Rasmiy imtihon formati: **45 ta topshiriq, 90 daqiqa**. Bu variant: **45 ta topshiriq, 90 daqiqa**. Yopiq savollarda bitta to‘g‘ri javobni belgilang, ochiq savollarga qisqa javob yozing. Javoblar kaliti va izohlar oxirida.
Shu variantni **online** yechib, taxminiy ball va darajangizni bilish: talimtelekanali.uz/uz/milliy-sertifikat/huquq/

1. Quyidagilardan qaysi biri davlatning belgisi hisoblanmaydi?

A) Ommaviy (siyosiy) hokimiyat va boshqaruv apparati
B) Muayyan hudud va aholi
C) Soliqlar va yig‘imlar tizimi
D) Siyosiy partiyalarning mavjudligi

2. Bir nechta mustaqil davlatlarning muayyan umumiy maqsadlarga (masalan, mudofaa yoki tashqi siyosat) erishish uchun tuzgan, ishtirokchilar suverenitetini saqlab qoladigan ittifoqi davlat tuzilishining qaysi shakli hisoblanadi?

A) Federatsiya
B) Konfederatsiya
C) Unitar davlat
D) Parlamentar respublika

3. Quyidagilardan qaysi biri davlatning tashqi funksiyasiga misol bo‘ladi?

A) Jamoat tartibini muhofaza qilish
B) Ta'lim tizimini rivojlantirish
C) Boshqa davlatlar bilan diplomatik munosabatlarni o‘rnatish
D) Aholidan soliqlarni undirish

4. «Agar ota-onalar mehnatga layoqatsiz va yordamga muhtoj bo‘lsa, voyaga yetgan mehnatga layoqatli farzandlar ularni ta'minlashlari shart» degan normada «ularni ta'minlashlari shart» qismi huquq normasining qaysi elementi hisoblanadi?

A) Dispozitsiya
B) Gipoteza
C) Sanksiya
D) Preambula

5. Quyidagi hujjatlardan qaysi biri normativ-huquqiy hujjat emas, balki individual (huquqni qo‘llash) hujjati hisoblanadi?

A) Qonun
B) O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni
C) Korxona rahbarining muayyan fuqaroni ishga qabul qilish to‘g‘risidagi buyrug‘i
D) Vazirlar Mahkamasining qarori

6. Huquqbuzarlik tarkibining qaysi elementi aybning shakli (qasd yoki ehtiyotsizlik), maqsad va motiv bilan tavsiflanadi?

A) Huquqbuzarlik obyekti
B) Huquqbuzarlikning subyektiv tomoni
C) Huquqbuzarlikning obyektiv tomoni
D) Huquqbuzarlik subyekti

7. 15 yoshli Aziz yozgi ta'til davomida ishlab ish haqi oldi. Fuqarolik qonunchiligiga ko‘ra u quyidagi harakatlardan qaysi birini ota-onasining roziligisiz mustaqil amalga oshira oladi?

A) Oilaga tegishli kvartirani sotish

B) O‘z nomiga avtomobil sotib olish bo‘yicha shartnomani notarial tasdiqlatish

C) Ota-onasining mulkini garovga qo‘yish

D) O‘z ish haqini mustaqil tasarruf etish

8. BMTning Bola huquqlari to‘g‘risidagi konvensiyasiga ko‘ra kim «bola» deb hisoblanadi?

A) 18 yoshga to‘lmagan har bir inson (agar qonunda voyaga yetish ertaroq belgilanmagan bo‘lsa)

B) 14 yoshga to‘lmagan har bir inson

C) Maktabda ta'lim olayotgan har bir shaxs

D) 16 yoshga to‘lmagan har bir inson

9. Quyidagi qatorlardan qaysi birida faqat O‘zbekiston Respublikasining davlat ramzlari keltirilgan?

A) Davlat bayrog‘i, Davlat gerbi, Konstitutsiya

B) Davlat bayrog‘i, Davlat gerbi, Davlat madhiyasi

C) Davlat gerbi, Davlat madhiyasi, poytaxt — Toshkent shahri

D) Davlat bayrog‘i, Davlat madhiyasi, milliy valyuta — so‘m

10. 2023-yilgi O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga ko‘ra O‘zbekiston boshqaruvning respublika shaklidagi davlat sifatida tavsiflanadi. Quyidagi belgilardan qaysi biri bu konstitutsiyaviy ta'rifda KO‘RSATILMAGAN?

A) suveren

B) ijtimoiy

C) dunyoviy

D) federativ

11. O‘zbekiston Respublikasi Davlat bayrog‘ida yarim oy yonida nechta oq yulduz tasvirlangan?

A) 7 ta

B) 12 ta

C) 14 ta

D) 9 ta

12. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasidagi fuqarolik qoidalariga ko‘ra quyidagi fikrlardan qaysi biri to‘g‘ri?

A) Qoraqalpog‘iston Respublikasining alohida fuqaroligi bor, uning fuqarolari O‘zbekiston fuqarosi hisoblanmaydi

B) O‘zbekiston fuqarosining boshqa davlat fuqaroligiga ham ega bo‘lishi to‘liq tan olinadi

C) Qoraqalpog‘iston Respublikasi fuqarosi bir vaqtning o‘zida O‘zbekiston Respublikasi fuqarosi hisoblanadi

D) O‘zbekiston fuqaroligi faqat ota-onaning ikkalasi ham O‘zbekiston fuqarosi bo‘lgandagina olinadi

13. Inson huquqlari va erkinliklariga rioya etilishi ustidan parlament nazoratini amalga oshiruvchi, xalqaro amaliyotda «ombudsman» deb ataladigan mansabdor shaxsning O‘zbekistondagi rasmiy nomi qaysi?

A) Oliy Majlisning Inson huquqlari bo‘yicha vakili

B) Prezident huzuridagi Inson huquqlari bo‘yicha maslahatchi

C) Bosh prokurorning inson huquqlari bo‘yicha o‘rinbosari

D) Adliya vazirligining Inson huquqlari bo‘yicha boshqarma boshlig‘i

14. Fuqaro Karimov tuman hokimligining qarori bilan uning yer uchastkasiga bo‘lgan huquqi buzilganini aytib, ushbu huquqni tiklashni talab qilib yuqori organga yozma murojaat qildi. Jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari to‘g‘risidagi qonunchilikka ko‘ra bu murojaatning qaysi turi?

A) ariza
B) taklif
C) shikoyat
D) iltimosnoma

15. «Jinoyat sodir etganlikda ayblanayotgan har bir shaxsning aybi qonunda nazarda tutilgan tartibda, sudda ochiq ko‘rib chiqilib, aniqlanmaguncha u aybdor hisoblanmaydi» degan konstitutsiyaviy qoida qaysi tamoyilni ifodalaydi?

A) Sud majlisining oshkoraligi
B) Aybsizlik prezumpsiyasi
C) Tomonlarning tortishuvi
D) Ikki marta javobgarlikka tortishning yo‘lqo‘yilmasligi

16. O‘zbekiston Respublikasida qonun qabul qilish tartibiga ko‘ra Oliy Majlis Qonunchilik palatasi tomonidan qabul qilingan qonun keyingi bosqichda qaysi organ tomonidan ma'qullanadi?

A) Vazirlar Mahkamasi
B) Konstitutsiyaviy sud
C) O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
D) Oliy Majlis Senati

17. Qonunlar va boshqa normativ-huquqiy hujjatlarning O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga muvofiqligini aniqlash qaysi organning vakolatiga kiradi?

A) O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy sudi
B) O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi
C) O‘zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi
D) O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi

18. O‘zbekistonda saylovlar umumiy, teng va to‘g‘ridan-to‘g‘ri saylov huquqi asosida yashirin ovoz berish yo‘li bilan o‘tkaziladi. «Har bir saylovchi bitta ovozga ega bo‘lib, barcha ovozlar bir xil kuchga ega» degan qoida qaysi saylov tamoyilini ifodalaydi?

A) Umumiy saylov huquqi
B) Teng saylov huquqi
C) To‘g‘ridan-to‘g‘ri saylov huquqi
D) Yashirin ovoz berish

19. 2023-yilgi O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga ko‘ra Oliy Majlis Senati a'zolari qanday shakllantiriladi?

A) Fuqarolar tomonidan bir mandatli saylov okruglarida to‘g‘ridan-to‘g‘ri saylanadi
B) Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahri mahalliy vakillik organlari deputatlarining qo‘shma majlislarida saylanadi, bir qismi esa Prezident tomonidan tayinlanadi
C) Barcha a'zolari Vazirlar Mahkamasi tomonidan tayinlanadi
D) Qonunchilik palatasi deputatlari orasidan palata majlisida saylanadi

20. Birlashgan Millatlar Tashkilotining asosiy sud organi qaysi?

A) Xalqaro Jinoyat sudi
B) Inson huquqlari bo‘yicha Yevropa sudi
C) BMT Xavfsizlik Kengashi
D) Xalqaro Sud (Gaagadagi BMT Xalqaro Sudi)

21. O‘zbekiston Respublikasi Oila kodeksiga ko‘ra qaysi nikoh er-xotinning huquq va majburiyatlarini vujudga keltiradi?

A) Faqat diniy marosim asosida tuzilgan nikoh

B) Ikki guvoh ishtirokida og‘zaki kelishuv asosida tuzilgan nikoh

C) Fuqarolik holati dalolatnomalarini yozish (FHDYo) organlarida qayd etilgan nikoh

D) To‘y marosimi o‘tkazilib, mahallaga ma'lum qilingan nikoh

22. Oila qonunchiligiga ko‘ra quyidagi mol-mulklardan qaysi biri er-xotinning umumiy mulki emas, balki ulardan birining shaxsiy (alohida) mulki hisoblanadi?

A) Xotinning nikoh davomida meros sifatida olgan uyi

B) Er-xotinning nikoh davomida erning ish haqi hisobiga sotib olgan avtomobili

C) Er-xotinning umumiy daromadi hisobiga nikoh davomida qurilgan dala hovli

D) Nikoh davomida er-xotinning ish haqidan bankka qo‘yilgan omonat

23. Mulk huquqi egalik qilish, foydalanish va tasarruf etish vakolatlaridan iborat. Quyidagi harakatlardan qaysi biri mulkdorning tasarruf etish vakolatini amalga oshirishiga misol bo‘ladi?

A) Mulkdorning o‘z kvartirasida yashashi

B) Mulkdorning o‘z kvartirasini boshqa shaxsga sotishi yoki hadya qilishi

C) Mulkdorning o‘z bog‘idan meva hosilini terib olishi

D) Mulkdorning o‘z avtomobilini garajida saqlab turishi

24. Quyidagilardan qaysi biri mualliflik huquqining obyekti hisoblanmaydi?

A) Shoirning she'rlar to‘plami

B) Dasturchi yaratgan kompyuter dasturi

C) O‘zbekiston Respublikasi qonunining rasmiy matni

D) Rassomning chizgan surati

25. Mehnat qonunchiligiga ko‘ra xodimlar uchun ish vaqtining normal muddati haftasiga necha soatdan oshmasligi kerak?

A) 36 soat

B) 41 soat

C) 48 soat

D) 40 soat

26. Xodim bilan ish beruvchi o‘rtasida ish haqini to‘lash bo‘yicha yakka tartibdagi mehnat nizosi kelib chiqdi. Mehnat qonunchiligiga ko‘ra bunday nizo qaysi organlar tomonidan ko‘rib chiqiladi?

A) Mehnat nizolari komissiyasi va sud

B) O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy sudi

C) Mahalla fuqarolar yig‘ini

D) Oliy Majlis Senati

27. Quyidagilardan qaysi biri ma'muriy jazo turi hisoblanmaydi?

A) Ogohlantirish

B) Jarima

C) Ozodlikdan mahrum qilish

D) Ma'muriy qamoq

28. O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksiga ko‘ra quyidagi jazo turlaridan qaysi biri asosiy jazo sifatida tayinlanmaydi va faqat qo‘shimcha jazo sifatida qo‘llaniladi?

A) Ozodlikdan mahrum qilish
B) Axloq tuzatish ishlari
C) Harbiy yoki maxsus unvondan mahrum qilish
D) Ozodlikni cheklash

29. Jinoyat protsessida ishtirokchilar ayblov va himoya taraflariga bo‘linadi. Quyidagi ishtirokchilardan qaysi biri himoya tarafiga mansub?

A) Jabrlanuvchi
B) Himoyachi
C) Fuqaroviy da'vogar
D) Davlat ayblovchisi

30. Noyob va yo‘qolib ketish xavfi ostida turgan o‘simlik va hayvon turlari kiritiladigan hamda ularni alohida muhofaza qilish uchun asos bo‘ladigan rasmiy nashr qanday ataladi?

A) Davlat yer kadastri
B) Yuridik shaxslarning yagona davlat reyestri
C) Davlat ekologik ekspertizasi xulosasi
D) Qizil kitob

31. Jinoyat sodir etgan shaxslarning individual tarzda belgilanmagan doirasiga nisbatan qo‘llaniladigan, ularni jazodan ozod qilish yoki jazosini yengillashtirishni nazarda tutuvchi huquqiy akt qanday ataladi?

A) Amnistiya
B) Afv etish
C) Reabilitatsiya
D) Ekstraditsiya

32. Fuqaro vasiyatnomasini rasmiylashtirib tasdiqlatmoqchi hamda diplomining nusxasi asl nusxaga mosligini guvohlantirmoqchi. Bu harakatlarni amalga oshirish qaysi mansabdor shaxsning asosiy vakolatiga kiradi?

A) Prokuror
B) Advokat
C) Notarius
D) Tergovchi

33. Sardor qo‘shnisidan uning avtomobilini bir haftaga hech qanday haq to‘lamasdan foydalanib turish uchun oldi. Ular avtomobil muddat tugagach, o‘sha holatida egasiga qaytarilishini kelishib oldilar. Taraflar o‘rtasida qanday fuqarolik-huquqiy shartnoma tuzilgan?

A) Mulk ijarasi shartnomasi
B) Mol-mulkdan tekin foydalanish (ssuda) shartnomasi
C) Hadya shartnomasi
D) Qarz shartnomasi

34. Korxona omborchisi ehtiyotsizligi tufayli omborda saqlanayotgan mahsulotning bir qismi buzilib, korxonaga to‘g‘ridan-to‘g‘ri haqiqiy zarar yetdi. Ish beruvchi omborchiga hayfsan ham bermadi, uni ishdan ham bo‘shatmadi, faqat yetkazilgan zararni qoplashni talab qildi. Ish beruvchi xodimni qaysi turdagi javobgarlikka tortmoqda?

A) Jinoiy javobgarlik
B) Ma'muriy javobgarlik
C) Intizomiy javobgarlik
D) Xodimning moddiy javobgarligi

35. Haydovchi chorrahada svetoforning qizil chirog‘iga o‘tib ketdi. Hech kim jabrlanmadi va hech qanday mol-mulkka zarar yetmadi. Yo‘l harakati xavfsizligi xodimi haydovchiga nisbatan jarima qo‘llash to‘g‘risida qaror chiqardi. Haydovchining xatti-harakati qaysi huquqbuzarlik turiga kiradi?

A) Ma'muriy huquqbuzarlik

B) Jinoyat

C) Intizomiy nojo‘ya xatti-harakat

D) Fuqarolik-huquqiy huquqbuzarlik (delikt)

36. Huquq normasi tuzilishi bo‘yicha uch elementdan iborat bo‘ladi. Quyidagi savolga bitta huquqiy atama bilan javob bering.

Huquq normasining qanday hayotiy shart-sharoitlar (holatlar) yuzaga kelganda ushbu norma amal qilishini ko‘rsatuvchi qismi qanday ataladi?

---

37. Quyidagi huquq normasini o‘qing: «Ma’muriy huquqbuzarlik to‘g‘risidagi ishni ko‘rib chiqishda ishtirok etishdan bosh tortgan guvohga nisbatan ogohlantirish yoki jarima qo‘llaniladi».

Normaning «ogohlantirish yoki jarima qo‘llaniladi» degan qismi huquq normasining qaysi elementi hisoblanadi? Bitta atama bilan javob bering.

---

38. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasiga ko‘ra respublika hududida qonunlarning aniq va bir xilda ijro etilishi ustidan nazoratni markazlashgan tizimga ega bo‘lgan alohida davlat organlari amalga oshiradi. Ularga Bosh prokuror rahbarlik qiladi.

Qonunlarning aniq va bir xilda ijro etilishi ustidan nazoratni amalga oshiruvchi bu organlar tizimi qanday nomlanadi?

---

39. 2023-yilgi O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida ushlab turilgan yoki qamoqqa olingan shaxsning ozodlikdan mahrum etilishi qonuniyligini sud tomonidan tekshirilishini talab qilish huquqi mustahkamlangan. Xalqaro huquqda bu kafolat lotincha ibora bilan ataladi va shaxsni sudsiz o‘zboshimchalik bilan hibsda saqlashdan himoya qiladi.

Ozodlikdan mahrum etishning qonuniyligini sud tekshiruvi orqali ta'minlovchi bu institut qanday lotincha nom bilan ataladi?

---

40. Nikohdan o‘tayotgan shaxslar yoki er-xotin nikoh davomida va (yoki) u bekor bo‘lgan taqdirda o‘zlarining mulkiy huquq va majburiyatlarini oldindan belgilab olishni xohlashdi. Oila kodeksiga ko‘ra ular buning uchun maxsus kelishuv tuzishlari va uni notarial tasdiqlatishlari mumkin.

Er-xotinning mulkiy huquq va majburiyatlarini belgilovchi, notarial tasdiqlanadigan bu kelishuv qanday nomlanadi?

---

41. Fuqaro do‘stiga qarz bergan, ammo qarz qaytarilmagan. U huquqi buzilganini bilsa ham, ko‘p yillar davomida sudga murojaat qilmadi. Fuqarolik qonunchiligiga ko‘ra huquqi buzilgan shaxsning da'vosi bo‘yicha huquqni himoya qilish uchun qonunda belgilangan muayyan vaqt mavjud bo‘lib, u o‘tib ketgani haqida nizodagi taraf arz qilsa, bu da'voni rad etishga asos bo‘ladi.

Huquqi buzilgan shaxsning da'vosi bo‘yicha huquqni himoya qilish uchun belgilangan bu vaqt qanday ataladi?

---

42. Korxonada ish beruvchi va xodimlar nomidan ularning vakillari (masalan, kasaba uyushmasi) o‘zaro muzokaralar olib bordi. Natijada mehnatga haq to‘lash, ish vaqti va dam olish vaqti, mehnatni muhofaza qilish va ijtimoiy kafolatlarga oid qo‘shimcha shartlarni belgilovchi yozma hujjat tuzildi. Bu hujjat butun korxona xodimlariga tatbiq etiladi.

Korxonada ish beruvchi va xodimlar (ularning vakillari) o‘rtasida ijtimoiy-mehnat munosabatlarini tartibga solish uchun tuziladigan bu normativ hujjat qanday nomlanadi?

---

43. Jamoat joyida tartibni buzgan fuqaroga nisbatan vakolatli mansabdor shaxs ma'muriy huquqbuzarlik to‘g‘risidagi ishni boshladi. Buning uchun u huquqbuzarlik sodir etilgan vaqt va joy, huquqbuzar shaxsi, voqea mohiyati, guvohlar va boshqa ma'lumotlar qayd etiladigan rasmiy hujjat tuzdi. Bu hujjat ishni ko‘rib chiqish uchun asosiy manba hisoblanadi.

Ma'muriy huquqbuzarlik sodir etilganligi haqida vakolatli mansabdor shaxs tomonidan tuziladigan bu rasmiy hujjat qanday ataladi?

---

44. Kechqurun ko‘chada Jasurga pichoq bilan hujum qilindi. Jasur o‘z hayotini himoya qilib, hujumchining qo‘lidan pichoqni urib tushirdi va bunda hujumchiga yengil tan jarohati yetkazdi. Jinoyat qonunchiligiga ko‘ra ijtimoiy xavfli tajovuzdan o‘zini yoki boshqa shaxslarni himoya qilish chog‘ida tajovuzchiga zarar yetkazish, agar uning chegarasidan chiqilmagan bo‘lsa, jinoyat hisoblanmaydi.

Qilmishning jinoiyligini istisno qiluvchi bu holat qanday nomlanadi?

---

45. O‘zbekiston Respublikasi nomidan xalqaro shartnoma imzolandi. Biroq shartnoma davlat uchun majburiy kuchga kirishi uchun uni Oliy Majlis palatalari tomonidan qonun shaklida tasdiqlash talab etildi. Xalqaro huquqda davlatning shartnoma majburiyatlarini o‘z zimmasiga olishga yakuniy roziligini bildiruvchi bu tasdiqlash maxsus atama bilan ataladi.

Xalqaro shartnomani davlatning vakolatli organi (parlament) tomonidan tasdiqlash qanday ataladi?

Javoblar kaliti

1. D	**2.** B	**3.** C	**4.** A	**5.** C
6. B	**7.** D	**8.** A	**9.** B	**10.** D
11. B	**12.** C	**13.** A	**14.** C	**15.** B
16. D	**17.** A	**18.** B	**19.** B	**20.** D
21. C	**22.** A	**23.** B	**24.** C	**25.** D
26. A	**27.** C	**28.** C	**29.** B	**30.** D
31. A	**32.** C	**33.** B	**34.** D	**35.** A
36. gipoteza	**37.** sanksiya	**38.** prokuratura	**39.** habeas corpus	**40.** nikoh shartnomasi
41. da’vo muddati	**42.** jamoa shartnomasi	**43.** bayonnoma	**44.** zaruriy mudofaa	**45.** ratifikatsiya

Yechimlar va izohlar

1. Davlat belgilariga ommaviy hokimiyat va boshqaruv apparati, hudud va aholi, suverenitet, soliq tizimi, majburlov apparati, huquq kiradi. Siyosiy partiyalar esa fuqarolik jamiyati institutlari bo‘lib, davlatning belgisi hisoblanmaydi. Javob: D.

2. Konfederatsiyada a'zo davlatlar o‘z suverenitetini to‘liq saqlaydi va faqat ayrim maqsadlar uchun birlashadi. Federatsiyada subyektlar yagona davlat tarkibida bo‘ladi, unitar davlatda esa suveren qismlar yo‘q. Parlamentar respublika tuzilish shakli emas, boshqaruv shaklidir. Javob: B.

3. Davlatning ichki funksiyalari mamlakat ichidagi faoliyat (tartibni saqlash, ta'lim, iqtisodiyot, soliq) bilan bog‘liq. Tashqi funksiyalar esa boshqa davlatlar va xalqaro tashkilotlar bilan munosabatlarni (diplomatiya, mudofaa, tashqi savdo) qamraydi. Javob: C.

4. Gipoteza — normaning qo‘llanish shart-sharoitlari («agar ... mehnatga layoqatsiz va muhtoj bo‘lsa»). Dispozitsiya — xulq-atvor qoidasining o‘zi, ya'ni nima qilish shartligi («ta'minlashlari shart»). Sanksiya — qoidani buzganlik uchun salbiy oqibat; bu yerda u ko‘rsatilmagan. Preambula norma elementi emas. Javob: A.

5. Normativ-huquqiy hujjat umummajburiy qoidalarni belgilaydi va ko‘p marta, noaniq doiradagi shaxslarga qo‘llaniladi (qonun, farmon, qaror). Aniq bir fuqaroni ishga qabul qilish haqidagi buyruq faqat shu shaxsga tegishli va bir marta qo‘llaniladi, shuning uchun u individual hujjatdir. Javob: C.

6. Subyektiv tomon — huquqbuzarning qilmishiga ichki ruhiy munosabati: ayb (qasd yoki ehtiyotsizlik), motiv va maqsad. Obyektiv tomon — qilmishning tashqi ifodasi (harakat/harakatsizlik, oqibat), obyekt — tajovuz qilingan ijtimoiy munosabatlar, subyekt — javobgarlikka tortiladigan shaxs. Javob: B.

7. 14 yoshdan 18 yoshgacha bo‘lgan voyaga yetmaganlar o‘z ish haqi, stipendiyasi va boshqa daromadlarini mustaqil tasarruf eta oladi. Uy-joyni sotish, ota-ona mulkini garovga qo‘yish yoki yirik bitimlar tuzish uchun qonuniy vakillar roziligi talab etiladi (ota-ona mulkini esa umuman tasarruf eta olmaydi). Javob: D.

8. Konvensiyada bola deb, agar milliy qonunga ko‘ra u ertaroq voyaga yetmasa, 18 yoshga to‘lmagan har bir inson tushuniladi. 14 va 16 yosh — boshqa huquqiy ahamiyatga ega yoshlar (masalan, javobgarlik yoki muomala layoqati bosqichlari), ta'lim olish esa mezon emas. Javob: A.

9. O‘zbekiston Respublikasining davlat ramzlari — Davlat bayrog‘i, Davlat gerbi va Davlat madhiyasi. Konstitutsiya — Asosiy qonun, poytaxt va milliy valyuta ham davlatning muhim atributlari bo‘lsa-da, davlat ramzlari qatoriga kirmaydi. Javob: B.

10. Konstitutsiyada O‘zbekiston boshqaruvning respublika shaklidagi suveren, demokratik, huquqiy, ijtimoiy va dunyoviy davlat deb belgilangan. «Federativ» belgisi bu ta'rifda yo‘q. Qoraqalpog‘iston Respublikasi O‘zbekiston tarkibida bo‘lsa ham, davlat federatsiya deb e'lon qilinmagan. Demak, to‘g‘ri javob D.

11. Davlat bayrog‘i ko‘k, oq va yashil rangli uch yo‘ldan iborat. Ularning orasida ikkita ingichka qizil hoshiya bor. Ko‘k yo‘lda oq yarim oy va 12 ta oq yulduz tasvirlangan. 14 raqami hududlar soni (12 viloyat, Qoraqalpog‘iston Respublikasi va Toshkent shahri) bilan adashtirishdan kelib chiqadigan tipik xato. To‘g‘ri javob B.

12. O‘zbekistonda yagona fuqarolik o‘rnatilgan. Qoraqalpog‘iston Respublikasi fuqarosi ayni paytda O‘zbekiston Respublikasi fuqarosi hamdir. O‘zbekiston fuqarosining boshqa davlat fuqaroligida hisoblanishi tan olinmaydi, shuning uchun B noto‘g‘ri. Fuqarolik faqat ota-onaning ikkalasi fuqaro bo‘lgandagina olinadi degan cheklov ham yo‘q, shuning uchun D noto‘g‘ri. To‘g‘ri javob C.

13. Ombudsman parlament nazorati instituti hisoblanadi. U Oliy Majlisga bo‘ysunadi va «Oliy Majlisning Inson huquqlari bo‘yicha vakili» deb ataladi. Prezident apparati, prokuratura va Adliya vazirligi ombudsman instituti emas. To‘g‘ri javob A.

14. Qonunchilikda murojaatlar uch turga bo‘linadi: ariza, taklif va shikoyat. Shikoyat buzilgan huquq, erkinlik va qonuniy manfaatlarni tiklash to‘g‘risidagi talabdir. Ariza huquqlarni amalga oshirishda ko‘maklashish haqidagi iltimos. Taklif esa faoliyatni takomillashtirishga doir tavsiya. Vaziyatda buzilgan huquqni tiklash talab qilingan. To‘g‘ri javob C.

15. Shaxs aybi sud tomonidan qonuniy tartibda isbotlanmaguncha aybsiz hisoblanishi aybsizlik prezumpsiyasidir. «Sudda ochiq ko‘rib chiqilib» degan so‘zlar oshkoralikka ishora qilgandek ko‘rinadi. Lekin normaning asosiy mazmuni shaxsni aybdor deb hisoblamaslikdir. To‘g‘ri javob B.

16. Qonun avval Qonunchilik palatasi tomonidan qabul qilinadi. So‘ng uni Oliy Majlisning yuqori palatasi — Senat ma'qullaydi. Shundan keyin Prezident imzolaydi va qonun e'lon qilinadi. Prezident qonunni ma'qullamaydi, balki imzolaydi. Vazirlar Mahkamasi va Konstitutsiyaviy sud bu bosqichda ishtirok etmaydi. To‘g‘ri javob D.

17. Konstitutsiyaviy sud qonun chiqaruvchi va ijro etuvchi hokimiyat hujjatlarining Konstitutsiyaga muvofiqligini ko‘rib chiqadi. Oliy sud fuqarolik, jinoyat, ma'muriy va iqtisodiy ishlar bo‘yicha oliy sud organidir. Prokuratura qonunlar ijrosi ustidan nazoratni amalga oshiradi, lekin konstitutsiyaviylikni aniqlamaydi. To‘g‘ri javob A.

18. Teng saylov huquqi har bir saylovchi bitta ovozga ega ekanini va ovozlar teng kuchga egaligini anglatadi. Umumiy saylov huquqi saylovda qatnashish huquqining kamsitishsiz barcha fuqarolarga tegishli ekanini bildiradi. To‘g‘ridan-to‘g‘ri saylovda nomzodga vositachisiz ovoz beriladi. Yashirin ovoz berish saylovchining irodasi ustidan nazoratni istisno etadi. To‘g‘ri javob B.

19. Senat — hududiy vakillik palatasi. Uning a'zolari Qoraqalpog‘iston Respublikasi Jo‘qorg‘i Kengesi, viloyatlar va Toshkent shahar kengashlari deputatlarining qo‘shma majlislarida ular orasidan saylanadi, bir qismini esa Prezident tayinlaydi. Fuqarolar to‘g‘ridan-to‘g‘ri Qonunchilik palatasi deputatlarini saylaydi (A — palatalarni chalkashtirish xatosi). Vazirlar Mahkamasi ijro hokimiyati organi bo‘lib, Senatni shakllantirmaydi, Qonunchilik palatasi ham Senat a'zolarini saylamaydi. To‘g‘ri javob: B.

20. BMT Ustaviga ko‘ra Xalqaro Sud (Gaaga shahrida joylashgan) BMTning asosiy sud organi bo‘lib, davlatlar o‘rtasidagi nizolarni ko‘rib chiqadi. Xalqaro Jinoyat sudi ham Gaagada joylashgan, lekin u alohida (Rim statuti asosida tuzilgan) mustaqil tashkilot, BMT organi emas. Yevropa sudi Yevropa Kengashi tizimiga tegishli. Xavfsizlik Kengashi BMTning asosiy organi, ammo sud organi emas. To‘g‘ri javob: D.

21. Qonunchilikka ko‘ra faqat FHDYo organlarida davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgan nikoh huquqiy oqibat keltiradi — er-xotinning mulkiy va shaxsiy huquq hamda majburiyatlarini vujudga keltiradi. Diniy marosim, og‘zaki kelishuv yoki to‘y o‘tkazilishi, mahallaga ma'lum qilinishi nikohni qonuniy deb tan olish uchun asos bo‘lmaydi. To‘g‘ri javob: C.

22. Nikoh davomida orttirilgan mol-mulk, qaysi birining daromadi hisobiga olinganidan qat'i nazar, er-xotinning umumiy birgalikdagi mulki hisoblanadi (B, C, D). Nikohgacha tegishli bo‘lgan, shuningdek nikoh davomida hadya yoki meros tariqasida olingan mol-mulk esa olgan shaxsning shaxsiy mulki bo‘ladi. Shuning uchun meros sifatida olingan uy xotinning shaxsiy mulkidir. To‘g‘ri javob: A.

23. Tasarruf etish — mulkning yuridik taqdirini belgilash vakolati: sotish, hadya qilish, ayirboshlash, vasiyat qilish va h.k. Kvartirada yashash va hosil olish — foydalanish vakolati (mulkning foydali xususiyatlarini olish). Avtomobilni garajda saqlash — egalik qilish vakolati (mulkni haqiqatda o‘z qo‘lida saqlash). To‘g‘ri javob: B.

24. Mualliflik huquqi adabiyot, san'at va fan asarlarini, jumladan kompyuter dasturlarini muhofaza qiladi (A, B, D). Biroq rasmiy hujjatlar — qonunlar, sud qarorlari va boshqa davlat organlarining rasmiy matnlari jamiyatning hamma uchun ochiq bo‘lishi lozimligi sababli mualliflik huquqi obyekti hisoblanmaydi. To‘g‘ri javob: C.

25. Ish vaqtining normal muddati haftasiga 40 soatdan oshmasligi kerak. 36 soat — ayrim toifadagi xodimlar (masalan, voyaga yetmaganlarning bir qismi) uchun qisqartirilgan ish vaqti, umumiy norma emas. 41 va 48 soat qonunda belgilangan normadan ortiq. To‘g‘ri javob: D.

26. Yakka tartibdagi mehnat nizolari mehnat nizolari komissiyasi va sud tomonidan ko‘rib chiqiladi. Konstitutsiyaviy sud hujjatlarning Konstitutsiyaga muvofiqligini tekshiradi, alohida mehnat nizolarini hal qilmaydi. Mahalla fuqarolar yig‘ini o‘zini o‘zi boshqarish organi bo‘lib, mehnat nizosi bo‘yicha majburiy qaror chiqarish vakolatiga ega emas. Senat qonun chiqaruvchi organ palatasi, nizolarni ko‘rmaydi. To‘g‘ri javob: A.

27. Ma'muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksda ogohlantirish, jarima, ma'muriy qamoq, maxsus huquqdan mahrum qilish kabi ma'muriy jazolar nazarda tutilgan. Ozodlikdan mahrum qilish esa faqat jinoyat sodir etgani uchun sud hukmi bilan tayinlanadigan jinoiy jazo turidir. Ma'muriy qamoqni ozodlikdan mahrum qilish bilan adashtirmaslik kerak. To‘g‘ri javob: C.

28. Jinoyat qonunchiligida jazolar asosiy va qo‘shimcha jazolarga bo‘linadi. Ozodlikdan mahrum qilish, axloq tuzatish ishlari va ozodlikni cheklash faqat asosiy jazo sifatida tayinlanadi. Harbiy yoki maxsus unvondan mahrum qilish esa mustaqil holda tayinlanmaydi, faqat asosiy jazoga qo‘shimcha ravishda qo‘llaniladi. Jarima va muayyan huquqdan mahrum qilish ham asosiy, ham qo‘shimcha jazo bo‘lishi mumkin, shu sababli ular «faqat qo‘shimcha» jazo hisoblanmaydi. Tekshiruv: faqat qo‘shimcha jazo — harbiy yoki maxsus unvondan mahrum qilish, javob C.

29. Himoya tarafini gumon qilinuvchi, ayblanuvchi (sudlanuvchi), ularning himoyachisi va qonuniy vakillari tashkil etadi. Himoyachi (odatda advokat) ayblanuvchining huquq va manfaatlarini himoya qiladi. Jabrlanuvchi va fuqaroviy da'vogar jinoyatdan zarar ko‘rgan shaxs sifatida ayblov tarafida bo‘ladi, davlat ayblovchisi (prokuror) esa sudda ayblovni qo‘llab-quvvatlaydi. Tekshiruv: himoya tarafiga himoyachi kiradi, javob B.

30. O‘zbekiston Respublikasining Qizil kitobiga noyob va yo‘qolib ketish xavfi ostidagi o‘simlik va hayvon turlari kiritiladi. Bu turlarni ovlash, yig‘ish va yashash muhitini buzish qonun bilan taqiqlanadi va javobgarlikka sabab bo‘ladi. Yer kadastri yerlar haqidagi ma'lumotlar tizimi, reyestr yuridik shaxslarni qayd etadi, ekologik ekspertiza esa loyihalarning atrof-muhitga ta'sirini baholaydi. Tekshiruv: javob D — Qizil kitob.

31. Amnistiya muayyan belgilarga ega bo‘lgan, ammo nomma-nom ko‘rsatilmagan shaxslar guruhiga (masalan, voyaga yetmaganlar, ayollar) nisbatan qo‘llaniladi. Afv etish esa aniq bir shaxsga nisbatan individual tartibda qo‘llanadi — bu asosiy farq. Reabilitatsiya — asossiz ta'qib qilingan shaxsning huquqlarini tiklash, ekstraditsiya — shaxsni boshqa davlatga ushlab berish. Tekshiruv: noaniq doiradagi shaxslarga nisbatan akt — amnistiya, javob A.

32. Notariat bitimlarni (jumladan vasiyatnomalarni) tasdiqlash, hujjat nusxalarining to‘g‘riligini va imzolarning haqiqiyligini guvohlantirish kabi notarial harakatlarni bajaradi. Prokuror qonunlar ijrosi ustidan nazoratni amalga oshiradi, advokat malakali yuridik yordam ko‘rsatadi, tergovchi jinoyat ishlarini tergov qiladi. Tekshiruv: notarial harakatlar notarius vakolatida, javob C.

33. Ssuda shartnomasida bir taraf ikkinchi tarafga ashyoni tekin vaqtincha foydalanishga beradi, ikkinchi taraf esa aynan o‘sha ashyoni qaytarish majburiyatini oladi. Ijara haq evaziga bo‘ladi (bu yerda haq yo‘q). Hadyada mulk huquqi butunlay o‘tadi va qaytarilmaydi. Qarzda pul yoki turga xos ashyolar mulk qilib beriladi va xuddi shunday miqdordagi boshqa ashyo qaytariladi, aynan o‘sha ashyo emas. Tekshiruv: tekin, vaqtincha, aynan o‘sha avtomobil qaytariladi — ssuda, javob B.

34. Mehnat qonunchiligiga ko‘ra xodim mehnat majburiyatlarini bajarish jarayonida ish beruvchiga yetkazgan haqiqiy zarar uchun moddiy javobgar bo‘ladi va bu zararni qoplaydi. Intizomiy javobgarlik hayfsan, ishdan bo‘shatish kabi intizomiy jazolarda ifodalanadi — vaziyatda ular qo‘llanmagan. Jinoiy va ma'muriy javobgarlik davlat organlari tomonidan qo‘llanadi, ish beruvchi tomonidan emas. Tekshiruv: faqat zararni qoplash talab qilinmoqda — moddiy javobgarlik, javob D.

35. Yo‘l harakati qoidalarini oqibatsiz (jabrlanuvchi va zararsiz) buzish Ma'muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeks bilan tartibga solinadi va ma'muriy jazo — jarima qo‘llaniladi. Jinoyat ijtimoiy xavfliroq qilmish bo‘lib, odatda og‘ir oqibat (masalan, odamning jarohatlanishi) bilan bog‘liq bo‘ladi. Intizomiy nojo‘ya xatti-harakat mehnat yoki xizmat intizomini buzish, fuqarolik-huquqiy delikt esa mulkiy zarar yetkazish bilan bog‘liq — bu yerda zarar yo‘q. Tekshiruv: ma'muriy huquqbuzarlik, javob A.

36. Huquq normasi gipoteza, dispozitsiya va sanksiyadan iborat. Gipoteza normaning qo‘llanish shart-sharoitlarini ko‘rsatadi («agar ... bo‘lsa»). Dispozitsiya xulq-atvor qoidasining o‘zini (huquq va majburiyatni) belgilaydi, sanksiya esa qoidani buzganlik uchun noqulay oqibatlarni ko‘rsatadi. Tekshiruv: shart-sharoitni ko‘rsatuvchi qism — gipoteza.

37. Huquq normasi gipoteza, dispozitsiya va sanksiyadan iborat. Sanksiya — qoidani buzganlik uchun qo‘llaniladigan noqulay oqibat (jazo chorasi). «Ogohlantirish yoki jarima qo‘llaniladi» qismi aynan shunday oqibatni ko‘rsatadi.

38. Konstitutsiyaga ko‘ra qonunlarning aniq va bir xilda ijro etilishi ustidan nazoratni prokuratura organlari amalga oshiradi; ular yagona markazlashgan tizim bo‘lib, unga Bosh prokuror boshchilik qiladi. Konstitutsiyaviy sud qonunlarning Konstitutsiyaga muvofiqligini tekshiradi, Ombudsman esa inson huquqlariga rioya etilishini kuzatadi — bu boshqa vazifalar. Tekshiruv: javob — prokuratura.

39. «Habeas corpus» instituti hibsga olingan shaxsni sud oldiga keltirish va uni ushlab turishning qonuniyligini sud tomonidan tekshirishni kafolatlaydi. 2023-yilgi Konstitutsiyada bu tamoyil aks etgan: shaxsni sud qarorisiz qonunda belgilangan muddatdan ortiq ushlab turish mumkin emas. Aybsizlik prezumpsiyasi esa shaxs aybi sudda isbotlanmaguncha aybdor emasligini bildiradi — bu boshqa tamoyil. Tekshiruv: javob — habeas corpus.

40. Nikoh shartnomasi — nikohdan o‘tayotgan shaxslar yoki er-xotin o‘rtasidagi, nikohda va (yoki) u bekor bo‘lganda ularning mulkiy huquq va majburiyatlarini belgilovchi kelishuv. U yozma shaklda tuziladi va notarial tasdiqlanadi. Aliment esa ta'minot uchun to‘lanadigan mablag‘ bo‘lib, kelishuv nomi emas. Tekshiruv: javob — nikoh shartnomasi.

41. Da'vo muddati — huquqi buzilgan shaxsning da'vosi bo‘yicha huquqni himoya qilish uchun qonunda belgilangan vaqt. Uning o‘tishi da'voni rad etishga asos bo‘ladi, lekin sud uni faqat nizodagi tarafning arzi bo‘yicha qo‘llaydi. Ssuda (tekin foydalanish) yoki neustoyka (majburiyatni bajarmaganlik uchun to‘lov) boshqa tushunchalardir. Tekshiruv: javob — da'vo muddati.

42. Jamoa shartnomasi — tashkilotda ish beruvchi bilan xodimlar (ularning vakillari) o‘rtasida ijtimoiy-mehnat munosabatlarini tartibga solish uchun tuziladigan normativ hujjat; u barcha xodimlarga taalluqli bo‘ladi. Mehnat shartnomasi esa bitta xodim bilan ish beruvchi o‘rtasida tuziladi, jamoa kelishuvi esa tarmoq yoki hudud darajasida tuziladi. Tekshiruv: javob — jamoa shartnomasi.

43. Ma'muriy huquqbuzarlik sodir etilganligi to‘g‘risida vakolatli mansabdor shaxs bayonnoma (protokol) tuzadi; unda vaqt, joy, huquqbuzar shaxsi, huquqbuzarlik mohiyati va boshqa ma'lumotlar ko‘rsatiladi. Qaror esa ish ko‘rib chiqilgandan keyin jazo tayinlash yoki ishni tugatish to‘g‘risida chiqariladi — bu keyingi bosqich hujjati. Tekshiruv: javob — bayonnoma.

44. Zaruriy mudofaa — shaxsni, uning huquqlarini, boshqa shaxslar, jamiyat yoki davlat manfaatlarini ijtimoiy xavfli tajovuzdan himoya qilish chog‘ida tajovuzchiga zarar yetkazish; uning chegarasidan chiqilmasa, bu jinoyat hisoblanmaydi. Oxirgi zarurat esa tajovuzchidan emas, balki boshqa manbadan kelayotgan xavfni bartaraf etishda uchinchi shaxslarga zarar yetkazishni nazarda tutadi. Bu yerda xavf hujumchidan keldi. Tekshiruv: javob — zaruriy mudofaa.

45. Ratifikatsiya — imzolangan xalqaro shartnomani davlatning oliy vakillik (qonun chiqaruvchi) organi tomonidan tasdiqlash bo‘lib, u davlatning shartnomaga majburiy bo‘lishga yakuniy roziligini bildiradi. Imzolash odatda dastlabki bosqich, denonsatsiya esa aksincha, shartnomadan chiqishdir. Tekshiruv: javob — ratifikatsiya.

Savollar Ta’lim telekanali tomonidan milliy sertifikat imtihoni formatiga mos tuzilgan mashq savollari, rasmiy imtihon savollari emas. Yana 2 ta variant, taxminiy ball va daraja bilan — bepul online: talimtelekanali.uz/uz/milliy-sertifikat/huquq/